

Форум Громадянського Суспільства України

Рекомендації щодо питань з верховенства права.

4-8 червня 2023 року в Палаці Леопольдскрон (м.Зальцбург, Австрія) організацією Зальцбург Глобал Семінар була проведена чергова зустріч в рамках [Форуму Громадянського Суспільства України](#).

Під час цієї зустрічі було сформовано декілька робочих груп, які в результаті триденних обговорень визначили пріоритети для країни та запропонували набір рекомендацій для різних стейкхолдерів щодо впровадження певних дій та політик з питань підтримки прав, повернення та реінтеграції переміщених осіб і біженців. Члени робочих груп обговорили як невідкладні гуманітарні потреби, так і довгострокові перспективи, включаючи остаточну відбудову та соціальну інтеграцію звільнених територій, що є однією з важливих складових загальноукраїнського процесу відновлення національної ідентичності.

Громадянське суспільство відіграє вирішальну роль у підтримці держави та її громадян не лише під час війни, але й в процесі фізичної та політичної відбудови країни після завершення воєнних дій. У контексті України в цілому, маючи 5,9 млн громадян зі статусом внутрішньо переміщеної особи, та ще 8 млн громадян, які були змушені виїхати за межі України, громадянське суспільство відіграватиме значну роль у підтримці переміщених осіб та біженців, а також в процесі реінтеграції та відбудові деокупованих територій. У довгостроковій перспективі громадянське суспільство також має відігравати вирішальну роль у будь-яких зусиллях спрямованих на встановлення миру та досягнення примирення, включно з розробкою проекту післявоєнного та загальноукраїнського національного діалогу.

З огляду на велику кількість внутрішньо та зовнішньо переміщених осіб та перебування економіки країни під час війни у шоковому стані, важливо підтримувати лідерів громадянського суспільства та забезпечувати їм умови плідної співпраці з іншими стейкхолдерами – представниками сектору розвитку, міжнародного донорського, політичного та приватного секторів. Об'єднаний та стійкий громадський сектор створить в Україні можливості для діалогу на різних рівнях суспільства та формування спільного бачення післявоєнної відбудови та національного діалогу, включаючи різні соціальні та історичні наративи, які допомагають відтворити інклюзивну ідентичність України.

Проте, аналізуючи усі міжнародні та національні конференції, присвячені українській тематиці, можна спостерігати одну й ту саму тенденцію: учасникам, які представляють інтереси громадянського суспільства, надається слово тільки на паралельних заходах, що проводяться в рамках таких конференцій, або ж вони виступають в ролі слухачів, тоді як спікерами є тільки представники урядів, країн-донорів та міжнародних організацій.

Форум Громадянського суспільства України в свою чергу має на меті забезпечити українцям можливість самим рухатися вперед та переконатися в тому, що голос українського громадянського суспільства, а особливо жінок, буде почуто у всіх обговореннях та дискусіях про майбутнє України.

РОБОЧА ГРУПА З ПИТАНЬ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Зміцнення демократії та утвердження верховенства права є критично важливим для фізичної відбудови України, залучення інвестицій, результативності антикорупційних зусиль та належної координації з міжнародними партнерами (країнами-донорами, фондами, інвесторами тощо).

Робоча група визначила та встановила пріоритети щодо проблем країни в області верховенства права, та запропонувала набір рекомендацій, виконання яких основними зацікавленими сторонами, дозволило б ефективно, спільно та результативно вирішити ці проблеми. Документ призначений стати основою для стратегічного підходу до просування верховенства права як в реаліях сьогодення, так і протягом усього процесу відновлення, а також для сталого впровадження ширших інституційних реформ у судовому секторі.

ПЕРШОЧЕРГОВІ ПОТРЕБИ (ЩО НЕОБХІДНО ЗРОБИТИ ЗАРАЗ?)

- Реалізовувати заходи спрямовані на мінімізацію та запобігання корупції, нецільовому використанню коштів та неправомірному впровадженню процесів під час реконструкції.
- Просувати інформацію для забезпечення відповідності сприйняття корупції суспільством її фактичному рівню в країні.
- Покращити доступ до правосуддя, особливо щодо нових правових потреб, що вини кають внаслідок конфлікту.

ДОВГОСТРОКОВІ ЦІЛІ (ЧОГО ПОТРІБНО ДОСЯГТИ ПІСЛЯ ВІЙНИ, І ЯКІ ЗАХОДИ / ПОЛІТИКИ НЕОБХІДНО ДЛЯ ЦЬОГО ЗАПРОВАДИТИ СЬОГОДНІ?)

- Судова реформа має продовжувати бути абсолютним пріоритетом.
- Просувати законодавчі ініціативи спрямовані на залучення бізнесу та потенційних інвесторів, та забезпечення прогнозованості.
- Скасувати правовий режим воєнного стану у найкоротший розумний термін, та повністю відновити права та свободи.
- Підготуватись до завершення систем перехідного правосуддя.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для Громадянського Суспільства

1. Сприяти партисипативному, прозорому, ефективному та результативному процесу відновлення.

- Популяризувати серед зацікавлених сторін у приватному секторі, громадянському суспільстві, регіональних та місцевих органах влади, а також міжнародній спільноті існування та використання урядової платформи «DREAM» (екосистема управління відбудовою інфраструктури), для забезпечення того, що реєстрація, пріоритетність, закупівельні процеси та моніторинг реалізації усіх проєктів відбудови відбувається «за найвищими стандартами доброчесності, підзвітності, ефективності та прозорості у відновленні України для зміцнення довіри між урядом, громадянами, бізнесом та фінансовими установами». <https://dream.gov.ua/>

- Подати свої пропозиції щодо розробки методології та встановлення об'єктивних критеріїв визначення пріоритетності проектів відбудови, каталогізованих в українській системі DREAM.
- Просувати на місцевому рівні серед зацікавлених сторін, задіяних у дизайні проектів відбудови, ідею інклюзивного проектування. Проекти відбудови повинні враховувати серед іншого природоохоронні та екологічні фактори.
- Контролювати процеси відбору та закупівлі та повідомляти про відхилення від затверджених процедур та стандартів.
- Контролювати реалізацію проектів відбудови, повідомляючи про відхилення від специфікацій закупівлі місцевим та національним органам влади, включаючи Національне антикорупційне бюро (НАБУ) та Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури, відповідальне за процес відновлення України.
- Адвокатувати впровадження облікових систем для відстеження витрат на реалізацію проектів відбудови.
- Вимагати проведення зовнішніх фінансових та якісних аудитів проектів відбудови як періодичних, так і по завершенню реалізації проектів.
- Поширювати інформацію про результати моніторингової діяльності серед різних зацікавлених сторін для підвищення рівня довіри громадськості до цілісності процесу відновлення та його реалізації.

2. Підтримувати роботу існуючих в Україні антикорупційних інституцій.

- Інформувати громадськість про діяльність різних установ, які відповідають за запобігання корупції, викриття фактів корупційних правопорушень, та притягнення до відповідальності, про права та обов'язки таких установ, та їхні механізми звітності. До таких установ можуть зокрема відноситись Національне антикорупційне бюро (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Вищий антикорупційний суд (ВАКС) та Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА).
- Адвокатувати відновлення роботи Єдиного державного реєстру декларацій, використовуючи в якості важелю вимоги МВФ щодо надання екстрених коштів.
- Оприлюднити міжнародне визнання антикорупційних реформ, впроваджених в Україні, зокрема включаючи заяви ГРЕКО, Базельського інституту управління, USAID, Королівського Об'єднаного інституту оборонних досліджень (RUSI) та інших, які високо оцінюють конкретні дії, вжиті урядом України та громадянським суспільством для боротьби з корупцією.
- Відповідально подавати звіти про проведену роботу з питань запобігання та виявлення корупції, не вдаючись до спекуляцій чи припущень.
- Створювати альянси з міжнародними донорськими, дипломатичними та бізнес спільнотами в тому числі використовуючи у якості важеля державні зобов'язання України (включаючи зобов'язання перед GRECO та міжнародні конвенції, ратифіковані Україною, щодо умов надання донорської допомоги та критеріїв вступу до ЄС) з метою адвокації реформ.

3. Просувати культуру єдності

- Сприяти та публічно визнавати прояви етичної поведінки
- Спростовувати категоричні наклепи та безапеляційні звинувачення у нестримній корупції, інформуючи про позитивні приклади, або вимагаючи надання підтвердних доказів.
- Просувати серед українців, включно з тими, хто проживає за межами України, інформацію про успішні приклади роботи антикорупційного законодавства та реформ, про результати моніторингу діяльності та функціонування систем, призначених для сприяння прозорості.

4. Сприяти більшому доступу до правосуддя

- Заохочувати створення більшої кількості юридичних консультаційних центрів, у тому числі на підприємствах, у громадських центрах, органах місцевого самоврядування, наукових установах, серед організацій громадянського суспільства.
- Проводити тренінги для надавачів правової допомоги та інформувати про нові правові нюанси та вимоги, що виникають унаслідок війни, включаючи, але не обмежуючись такими питаннями як документування та судове розслідування військових злочинів, майнові збитки, імміграція / міграція, справедливий розподіл соціальних виплат та пільг, воєнні репарації та свободу від переслідування.
- Інформувати громадськість про її права та оприлюднювати доступність послуг правової допомоги.
- Розширити використання механізмів альтернативного врегулювання спорів (АВС).

Для органів державної та місцевої влади

- Відновити єдиний державний реєстр активів.
- Як можна раніше скасувати режим воєнного стану та оприлюднювати причини продовження.
- Сприяти, мотивувати та надалі усіляко підтримувати участь громадськості у розробці законодавчих проєктів, особливо тих, що стосуються питань відновлення України.
- Визначити об'єктивні, вимірні та релевантні критерії пріоритезації проєктів відбудови.
- Забезпечити обізнаність та компетентність громадських центрів правової допомоги з питань нових правових нюансів, що виникли внаслідок війни.
- Донести до громадськості та органів державної влади усіх рівнів, в чому полягає призначення та як функціонує система DREAM.
- Деталізувати критерії пріоритезації проєктів відбудови із обов'язковим залученням до обговорень різних стейкхолдерів.
- Інтегрувати в навчальну програму антикорупційну тематику та пропагування етичних норм.
- Пріоритезувати проведення судової реформи, включаючи реформи інститутів та процесів, пов'язаних з відбором і призначенням суддів, виконанням рішень, та реформу Конституційного Суду.
- Забезпечити однаково справедливе та рівноправне ставлення до тих, хто займається фандрейзінгом або іншою діяльністю, спрямованою на підтримку обороноздатності України, включаючи перегляд системи оподаткування благодійних внесків та виплат у разі загибелі, інвалідності, втрати працездатності.
- Продовжувати задовільне впровадження рекомендацій GRECO.
- Реалізовувати Антикорупційну стратегію України на 2023-2025 роки, співпрацюючи з організаціями громадянського суспільства, приватним сектором та міжнародною спільнотою.
- Спростити державне регулювання.
- Узгодити та гармонізувати законодавчі норми з метою усунення невідповідностей та уникнення обставин, коли дотримання однієї вимоги призводить до порушення іншої, тим самим роблячи організації вразливими до примусу і шантажу.

Для приватного сектору

- Збільшити кількість безоплатних юридичних послуг.
- Сприяти розвитку культури доброчесності та єдності в приватному секторі.
- Публічно визнавати та відзначати приклади прояву етичної поведінки в бізнесі, в тому числі залучаючи державних службовців / установи.
- Збільшити розміри благодійної допомоги, брати участь в проєктах державно-приватного партнерства, впроваджувати програми корпоративної соціальної відповідальності.

Для міжнародної спільноти

- Підвищувати рівень громадської підтримки щодо надання Україні фінансової та технічної допомоги на відбудову.
- Продовжувати вимагати проведення та контролювати процес впровадження антикорупційної та судової реформ.
- Вимагати проведення зовнішнього аудиту, інкорпоруючи інші заходи підзвітності, проєктів відбудови, що фінансуються на міжнародному рівні.
- Підтримувати інститут перехідного правосуддя та припинення його заходів.
- Допомогати Україні у створенні механізму стягнення воєнних репарацій.
- Співпрацювати з Україною, щоб забезпечити її громадянам базову безпеку та незалежність, вільну від іноземного втручання.